

Coronatijd

Tja, ook wij ontkomen niet aan de maatregelen die nog steeds van kracht zijn om de pandemie in te dammen. Het stemmen, dat 'gewoon' door kon gaan, kwam na een rustige periode wel weer op gang. Maar toen de winkels weer open konden bleef de verkoop heel matig.

In oktober veranderde dat. Mensen wilden goed voorzien de 'coronawinter' in en daar hoorde in veel gevallen een nieuwe piano of vleugel bij. Vooral instrumenten van Kawai waren veel gevraagd. Het gevolg is dat er nog steeds behoorlijk lange levertijden gelden voor piano's en vleugels van Kawai, maar ook van Ritmüller. We krijgen binnenkort weer een aantal instrumenten van Kawai, voornamelijk ATX-3 silent-modellen.

Het is erg jammer dat de winkel sinds medio december weer gesloten is, maar we hopen de deur weer gauw open te kunnen zetten. Zodra het weer kan pakken we draad weer op wat betreft onze concerten!

Personeel

De vorige keer lieten we weten dat we een nieuwe stagiair van de opleiding Pianotechniek hadden: Bart van Wagenberg. Over enkele maanden doet hij eindexamens; hij zal dan MBO-4 Pianotechniek aan het Hout- en Meubileringscollege in Amsterdam met een diploma hebben afgerond. Met opleiding en stage is hij momenteel vier dagen per week bezig. Sinds 1 januari is hij echter ook bij ons in dienst, voor één dag per week, voor stemwerk en revisie. We zijn blij dat we ons bedrijf met hem hebben kunnen versterken.

Het stemblok: stembepalend

Aan de buitenkant van uw piano of vleugel is het niet zichtbaar, maar het is o zo belangrijk: het stemblok. Dat is een houten constructie van 20-30 cm breed en 4-5 cm dik, die even breed is als het (gietijzeren) pantserraam en erdoor wordt bedekt. Als het stemblok niet goed meer is, is het instrument moeilijk of helemaal niet meer te stemmen. Hoe wordt het stemblok gemaakt, wat zijn de eigenschappen ervan en in hoeverre is het te repareren?

Elke snaar van uw piano of vleugel zit aan het ene uiteinde met een oog vast aan een aanhangstift, aan het andere uiteinde in een stempen. De stempen zit in het stemblok geslagen en kan met een stemsleutel of -hamer worden gedraaid, zodat de spanning en dus de toonhoogte van de snaar verandert. De totale akoestische constructie (pantserraam, houten rast en stemblok) vangt de spanning van de snaren op. Elke snaar oefent gemiddeld zo'n 75 kg trekkraft uit en omdat er meer dan 220 snaren in het instrument zitten, moet het stemblok dus permanent zo'n 16.500 kg kracht weerstaan. Bij een concertvleugel is die kracht vaak 22.000 kg!

In die constructie speelt het stemblok een heel belangrijke rol. De snaren dienen op de juiste spanning te blijven, zodat het instrument zo lang mogelijk goed gestemd blijft. De stempennen moeten strak in het blok zitten, maar tegelijk ook draaibaar zijn. Dat vergt bijzondere eigenschappen van het stemblok.

Eigenschappen

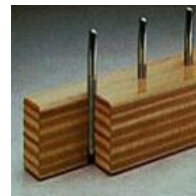
Een stemblok bestaat uit drie tot dertig lagen van zeer zorgvuldig geselecteerd en gelijmd hout. Het hout moet hoogwaardig zijn, dus zeer sterk en duurzaam; de pianobouwer kiest altijd voor beuken of esdoorn, of een combinatie van deze twee. Het hout is zorgvuldig gedroogd en mag ook geen neiging hebben om te scheuren of te krimpen. Het moet dus ook bestand zijn tegen wisselingen in het klimaat van de ruimte waarin de piano staat. Het hout moet zo elastisch zijn dat de stemmer de metalen stempennen erin kan 'zetten', en voldoende grip aan de stempen bieden zodat de pen zo lang mogelijk in een bepaalde stand blijft staan (en niet gauw door de trekkraft van de snaar gaat draaien). Als het stemblok open of halfopen is (dat kan heel fraai zijn), dient het een decoratieve oppervlakte te hebben; soms wordt het dan afgewerkt met een toplaag van fineer.

Een *massief* stemblok bestaat uit drie lagen: een massieve plaat met twee kruislings verlijmdde dek- of kraslagen. De plaat wordt zodanig gezaagd, gelijmd en geplaatst dat de kans op spleten minimaal is. De dek- of kraslaag biedt stevigheid aan de pen op de plaats waar de meeste trekkracht wordt uitgeoefend. Zo'n blok biedt goede wrijvingsweerstand aan de stempen, maar massief hout werkt relatief sterk en heeft een iets grotere kans op scheuren. Een *gelaagd* blok kan wel dertig lagen tellen. Het is stabiel, want het hout werkt nauwelijks en scheurt niet, maar wij werken liever aan een massief blok omdat we daarmee preciezer kunnen stemmen.

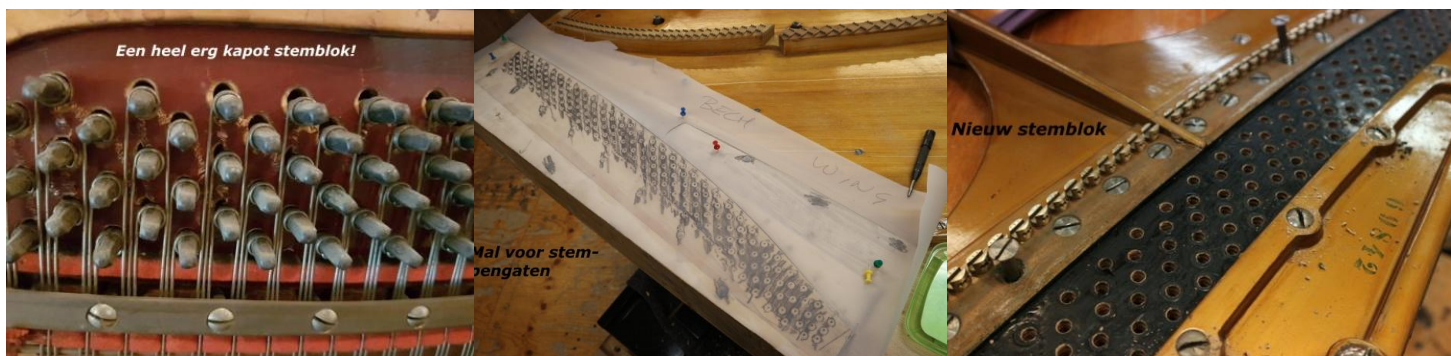
De kwaliteit van een blok hangt niet af van het aantal lagen, maar vooral van de gebruikte materialen. Zowel massieve als gelaagde blokken komen we bij dure en goedkope merken tegen.

Ondeugdelijk stemblok

Als uw piano of vleugel niet meer goed te stemmen is, zit dat meestal in de conditie van het stemblok. Soms is het blok met 'noodmaatregelen' tijdelijk op te lappen, maar vaak wordt het daardoor onherstelbaar beschadigd en moet er een nieuw stemblok in. Wij nemen nooit 'noodmaatregelen'. Als het stemblok van goede kwaliteit is, maar te weinig grip aan de stempennen biedt, kunnen we de stempengaten opruimen tot een uniforme diameter van de gaten en nieuwe pennen inslaan. Daarbij meten we de gaten en de pennen tot een honderdste millimeter; in een gat van 7,05 mm doorsnede slaan we een pen van 7,25 mm dik.

Zitten er scheurtjes in het blok, dan kunnen we vaak een deel uitfrezen en er een nieuw stuk in zetten. Daarna boren we nieuwe gaten en slaan nieuwe pennen in. Repareren is overigens niet eenvoudig, want alle snaren en het pantserraam moeten we er uithalen. Is het blok niet meer te redden, terwijl het instrument verder nog wel de moeite waard is, dan bouwen we er een nieuw stemblok in. Daar hebben we veel ervaring in. Wij werken met stemblokken van André Bolduc in Canada. Dat bedrijf heeft het complete traject in eigen hand – het vellen van de boom, het drogen van de stammen, het zagen, opnieuw drogen en samenstellen plus verlijmen van de stemblokken. Ze beschikken over het mooiste ahorn (esdoorn) en maken blokken van vijf of zeven lagen.

Regen en vorst

We hadden vorig jaar een zeer natte herfst, zo nat dat in heel wat piano's het hout wit was geworden van de schimmel! Vervolgens kregen we in februari een korte periode met strenge vorst, waardoor het binnenshuis extreem droog werd. Dat verschil in luchtvochtigheid is voor piano's en vleugels een heel grote overgang en de instrumenten raakten in veel gevallen zwaar ontstemd. Er waren zelfs instrumenten die dit niet 'overleefden', bijvoorbeeld omdat het stemblok ging scheuren, met alle nare gevolgen van dien. Het is voor het behoud van uw piano of vleugel echt belangrijk de luchtvochtigheid in huis zo constant mogelijk te houden.

U kunt dat meten met een goede digitale hygrometer. Met een luchtbevochtiger kunt u de luchtvochtigheid goed op peil houden, op minimaal 40% relatieve luchtvochtigheid. Als het in huis vochtig is (70% of hoger), kan juist een luchtontvochtiger de oplossing zijn. De allerbeste oplossing in beide situaties is de Piano Life Saver, die we in de piano of onder de vleugel plaatsen. Dit systeem regelt de luchtvochtigheid namelijk het hele jaar door. Bij droogte (denk aan het stookseizoen) zorgt het voor meer vocht in het binnenklimaat, bij een hoge luchtvochtigheid (met name buiten het stookseizoen) onttrekt het vocht aan het instrument. Het is het behoud van uw kostbare piano of vleugel. In twintig jaar tijd hebben we er enkele honderden ingebouwd, altijd tot grote tevredenheid van de klanten. Kijkt u eens op onze website onder 'accessoires' en vervolgens onder 'klimaat', of op www.pianolifesaver.com

Rik Cox
Milo Schekkerman
Rebecca van Hoorn
Bart van Wagenberg

gediplomeerd pianotechnicus en –stemmer, CPT (Certified Piano Tuner), lid VvPN
gediplomeerd pianotechnicus en –stemmer, CPT (Certified Piano Tuner), lid VvPN
administratrice en verkoopadviseur
assistent pianotechnicus/ pianotechnicus in opleiding bij HMC Amsterdam, lid VvPN

COX PIANOSERVICE
info@coxpiano.nl

Tel. 0182-524 528

Meridiaan 25, 2801 DA GOUDA
www.coxpiano.nl

Mobiel: 06-53 64 22 67

Open: mat/m zat. 9.00-17.00 uur. Bezoektijden winkel/showroom/werkplaats:
elke zaterdag 9.00 – 17.00 uur. Overige dagen en 's avonds op afspraak.

